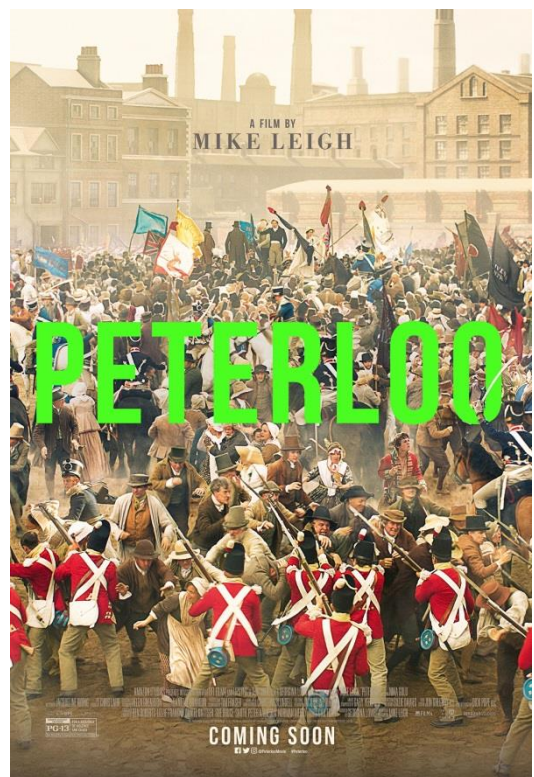

LA TRAGÈDIA DE PETERLOO

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

Quatre anys després que l'aliança entre britànics, alemanys i holandesos derrotés Napoleó a Waterloo (1815), la població de Manchester va patir una massacre de mans de l'exèrcit anglès mentre s'aplegava al camp de Saint Peter per reclamar el sufragi universal. En la seva reconstrucció d'aquest episodi batejat com a Peterloo, Mike Leigh utilitza la figura d'un jove soldat que sobreviu a les guerres napoleòniques com a fil conductor per traçar la línia de continuïtat entre les dues conteses.

Mike Leigh, que declarà que era conscient de la connexió entre Peterloo i 1 d'Octubre de 2017 a Catalunya, elabora un gran fresc sobre aquesta fita en la història de les lluites democràtiques que es distancia de les típiques dramatitzacions d'època. Tot i que la família del soldat encarna el rostre humà d'un episodi històric, el protagonisme queda repartit de manera col·lectiva alhora que se subratlla el pes de la retòrica en la construcció dels esdeveniments.

El 16 d'agost de 1819 a St. Peter's Field, a la ciutat obrera de Manchester, es van produir 15 morts i centenars de ferits a mans de la cavalleria britànica, durant la manifestació pacífica de 60.000 persones que reclamaven el sufragi universal masculí. Mike Leigh ens explica aquest fet però també el seu context, fent aparèixer el príncep regent, Jordi de Hannover; el primer ministre, lord Liverpool; el ministre de l'interior, lord Sidmouth; el responsable militar de la zona; les autoritats locals; el cap de la policia, més sicari que funcionari; els empresaris de les fàbriques tèxtils; la premsa incipient; les associacions de reformistes, les associacions de dones; els treballadors i llurs famílies personificades en la d'un soldat, supervivent de Waterloo, que li serveix al director per començar i acabar el relat, i arrodonir així el simbolisme de la tragèdia, com també ho feren els diaris sobre aquell dia fatídic fonent la batalla de Waterloo i la localització de St. Peter en uns titulars que quedaren per a la història: Peterloo.

El compromís de Leigh és meridià i la seva tasca de documentació, exhaustiva, destacant el retrat tant de les classes subalternes com la dels poderosos, temorosos d'una revolució francesa en territori anglès, i especialment indiferents davant la fam i la misèria del proletariat.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Peterloo*

Director: Mike Leigh

Guió: Mike Leigh

Fotografia: Dick Pope

Producció: Daniel Batsek

Muntatge: Jon Gregory

Música: Gary Yershon

País: Regne Unit.

Any: 2018

Durada: 154 minuts

Intèrprets: Rory Kinnear (Henry Hunt); Maxine Peake (Nellie); Pearce Kigley (Joshua); David Moorst (Joseph); Rachel Finnegan (Mary); Tom Meredith (Robert); Simona Bitmate (Esther); Robert Wilford (Lord Liverpool, primer ministre); Karl Johnson (Lord Sidmouth, ministre de l'interior); Sam Troughton (Mr. Hobhouse); General Byng (Alastair Mackenzie); Tim McInnerny (Prince Regent).

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Escriviu la sinopsi del film.
2. Expliqueu el joc de paraules entre Waterloo i Peterloo. Què representa Waterloo per la història oficial del Regne Unit?
3. Què va representar la ciutat de Manchester per a l'economia britànica durant moltes dècades?
4. Per què creieu que el director, en Mike Leigh, escull com a fil conductor de *La tragèdia de Peterloo* el noi que havia estat soldat a Waterloo i que durant tot el film llueix una casaca vermella?
5. Quina opinió us mereixen les sentències judicials que se'ns mostren? Quin denominador comú tenen els condemnats? I els jutges?
6. Expliqueu aquesta frase pronunciada pels reformistes: *La veritable tragèdia és quan la gent té por de la llum.*
7. Els defensors dels govern i, per tant, dels privilegis dels poderosos parlen de *sedició* davant les reivindicacions democràtiques del poble. Què significa *sedició*? Hi veieu algun paral·lelisme amb fets ocorreguts recentment a Catalunya?
8. En un moment determinat una patata impacta contra el carruatge del príncep regent. Com és manipulada aquesta *agressió*?
9. Què plantegen les dones reformistes? Us ha sorprès que no reivindicuin el vot de les dones?
10. Quan el govern observa que el moviment reformista adquireix grans proporcions, suspèn la llei de l'*habeas corpus*. En el film s'explica en què consisteix l'*habeas corpus*. Ho recordeu?
11. Expliqueu la visió que el director i guionista transmet de l'orador Henry Hunt.
12. La premsa tot just començava en aquells moments a Anglaterra, segona dècada del segle XIX. Quina importància se li dóna? Per què són importants els mitjans de comunicació lliures i independents en una democràcia? Investigueu el paper que van tenir els diaris anglesos davant la tragèdia de Peterloo.

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. La narració de la pel·lícula és lineal. Què vol dir que el relat ha estat lineal?
2. En els mítings que realitzen els dirigents reformistes sovint es fa servir el pla mig. Com és el pla mig? Quina és la seva funció expressiva?
3. En el minut 84 del film observem com milicians reformistes fan instrucció. Quin pla es fa servir? Amb quina intenció?
4. En l'escena principal de la pel·lícula, és a dir el de la càrrega de la cavalleria contra els manifestants, identifiqueu el moviment de càmera de la steady cam. Què aporta aquest moviment?

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://llenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

QUÈ ÉS EL SUFRAGI?

Sufragi: Acte de votar pel qual s'escull una candidatura o una altra en una convocatòria electoral. El **sufragi directe** és aquell en què l'elecció es realitza en primer grau votant directament els candidats que mereixen confiança a l'elector. És el que la constitució de 1978 reconeix per a les eleccions municipals, autonòmiques, generals i europees. El **sufragi indirecte** és aquell en què l'elector no escull el seu representant directament sinó que atorga la confiança per a fer-ho a un, o més, intermediaris, com en els processos assenyalats en la constitució de 1812, també ho és el cas de les actuals diputacions provincials i consells comarcals, on són els regidors, i no pas els ciutadans, els que en designen els components. El **sufragi restringit** és genèricament el que limita per raons d'ètnia, sexe, capacitat econòmica o nivell cultural oficial, habitualment la possessió d'un títol superior, la participació en les eleccions com a elector. El **sufragi censatari** és el que limita el dret de vot a la situació econòmica, pagament d'un mínim d'impostos, força variable segons el moment històric, el tipus d'elecció i el lloc de residència. El **sufragi universal** implica el dret de votar de tota persona que tingui la majoria d'edat jurídica. Tradicionalment s'entenia que afectava només els homes; l'extensió sense limitacions a les dones només l'han reconegut a Espanya les constitucions de 1932 i 1978; tot i que aquest dret pot ser directe (1868-1876, 1890-1923, 1931-1939, 1977) o indirecte (1812). De fet poden coexistir diverses menes de sufragi en un mateix ordenament jurídic; així la constitució de 1869 feia directa l'elecció dels diputats i indirecta la dels senadors, o el cas de la legislació actual. El **sistema majoritari** és el que atribueix tots els escons

al candidat o a la llista que han obtingut la majoria simple de vots; pot exigir-se un mínim que en cas de no assolir-se obliga a una segona volta; algun sistema majoritari, com el de la Segona República, concedia escons a les minories. El **sistema proporcional** és el que atribueix a les diferents candidatures un nombre d'escons proporcional als vots obtinguts segons diverses possibilitats de càlcul; per entrar al repartiment es pot exigir l'obtenció d'un percentatge mínim com en l'actual legislació espanyola. La **llista tancada** és la candidatura en la qual l'elector no pot efectuar cap canvi, ni en l'ordre dels candidats, ni barrejant distintes opcions; és el sistema utilitzat actualment a Espanya pels parlaments i municipis. La **llista oberta** és aquella en la qual l'elector pot modificar les candidatures presentades, alterant l'ordre dels candidats, o barrejant els de distintes candidatures; actualment s'utilitza per a les eleccions del senat.

Pere Anguera i Nolla. Entrada "Sufragi" al Diccionari d'Història de Catalunya dirigit per Jesús Mestre i Campí. Edicions 62, Barcelona, 1992. pàgines 1026-1027.

Activitats

1. Quina classe de sufragi demanaven els reformistes del film *La tragèdia de Peterloo*? Per tant, quin existia a l'Anglaterra de 1819?
2. Investigueu: Quins països occidentals fan servir el sistema proporcional i quins el majoritari.
3. Quins avantatges i quins inconvenients tenen els sistemes de llista tancada i llista oberta?

EL CARTISME

El 1836 un grup d'obriers britànics fundava la Working Men's Association, que el 1838 publicava la Carta del Poble. Els cartistes reclamaven el sufragi universal, secret i idèntic per a tots els homes, idèntica divisió dels districtes electorals (per posar fi al predomini dels districtes rurals davant dels urbans), sou pels diputats, la immunitat parlamentària i altres mesures destinades a iniciar la democratització de la societat britànica.

Aquestes peticions van presentar-se a la Cambra dels Comuns i van anar acompanyades de vagues i manifestacions a les ciutats industrials. El 1842 es creava una Associació Nacional de la Carta, dirigida per Feargus O'Connor, que pot considerar-se com el primer partit dels treballadors. Tot i no aconseguir tots els seus objectius, el cartisme va forçar una reducció de la jornada laboral (primerament a dotze hores, i després a deu) i la mobilització i la conscienciació política d'àmplies capes de treballadors.

Petició dels cartistes de Birmingham (1838):

Als honorables membres dels Comuns de la Gran Bretanya i d'Irlanda, reunits al Parlament, [els adrecem] aquesta petició:

Nosaltres diem [...] que el treball de l'obrer no pot ser privat durant més temps del seu just salari. Que les lleis que provoquen l'encariment dels aliments i les que facin que no hi hagi gaires diners han de ser abolides. Com a preludi essencial d'aquestes reformes i d'altres, per tal d'assegurar al poble els mitjans necessaris per defensar i assegurar eficaçment els seus interessos, nosaltres demanem [...] que, en l'elaboració de les lleis, s'escolti la veu de tots sense cap entrebanc.

Nosaltres complim els nostres deures d'homes lliures i volem tenir-ne els drets. És per això que demanem el sufragi universal. Aquest sufragi, perquè sigui lliure de la corrupció dels rics i de la violència dels poderosos, ha de ser secret [...]. Les eleccions freqüents són essencials; demanem que l'aprovació dels electors sigui l'únic criteri exigut i que tot diputat cobri del tresor públic una remuneració justa durant el temps que hagi estat cridat al servei de la nació [...].

Que plagui, doncs, a la vostra honorable cambra prendre la nostra petició en seriosa consideració i esforçar-se amb afany, amb tots els mitjans constitucionals, per fer promulgar una llei que garanteixi a tot ciutadà [...] el dret de votar els diputats al Parlament i que institueixi el vot secret per a totes les eleccions parlamentàries [...] i aboleixi tots els criteris de propietat dels seus membres [...].

Proclama del sector radical cartista dirigit per Feargus O'Connor (Londres, febrer de 1839):

Creiem que el sufragi universal ens donarà cervesa, pa i carn. El sufragi universal procurarà la felicitat universal; la felicitat universal existirà, o els nostres tirans, els nostres opressors, compartiran la misèria que nosaltres hem suportat durant tant de temps. Creieu-me, no hi ha cap argument comparable al sabre, i el fusell no té rèplica [...]. El poble és entusiasta i està decidit, s'arma i es disposa a provar la virtut de l'acer.

Vicente Moreno Cullell. <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/10/27/el-cartisme/>

Activitats

1. Què fou el cartisme?
2. Per què es demanava que els diputats cobressin un sou? A qui afavoria que el diputats no cobressin un sou?
3. Per què creieu que els cartistes estaven tan segurs que el sufragi universal milloraria la situació del poble?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir:

- La lluita pel sufragi universal.
- Les condicions de vida de la classe obrera durant la Revolució Industrial.
- Formes organitzatives del poble durant el segle XIX.
- L'aparició del moviment obrer.
- Reaccions repressives del poder davant reivindicacions democràtiques.
- La contribució del cinema en el coneixement dels processos polítics.

Objectius formatius

- Conèixer la lluita pel sufragi universal al Regne Unit.
- Reflexionar sobre la situació del proletariat en el segle XIX.
- Comprendre els efectes de la Revolució Industrial.
- Analitzar el caràcter antidemocràtic de les classes privilegiades.
- Prendre consciència del caràcter transformador dels principis democràtics.
- Reflexionar sobre l'origen i les conseqüències del sistema capitalista.
- Aproximar-nos a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge i tècniques audiovisuals de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
- Identificar els temes i subtemes del film.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les activitats proposades.